

Az alkoholfogyasztás a lányok minden korévében alacsonyabb mint a fiúké, kivéve a 16 éveseket, ahol a lányok 66, a fiúk 61 százaléka fogyaszt alkoholt. A lányok többet dohányznak mint a fiúk, kivéve a 15 éveseket ahol egyenlő az arány a fiúk és a lányok között.

2000-ben az Európai Tanács nizzai ülésén elfogadták a társadalmi kirekesztődés elleni küzdelem közös célkitűzéseit. minden tagállamban fontosnak tartják a társadalmi kirekesztődés megelőzését. Az ital vagy a kábítószer rabjai képtelenek magatartásukat kontrollálni, ami miatt a társadalom kirekesztettjei közé tartozhatnak.

Ennek érdekében fiataljainkat sokkal nagyobb gonddal és tördéssel kell körülvegyük, a társadalom minden szocializációs színterén.

Rémesné Köpeczi Bócz Edit

Az iskola demokráciája – a demokrácia iskolája Diákönkormányzatok működése hetedikesek szemével

Csákó Mihály vezetésével 2004 őszén egy kutatássorozat keretében a főváros hét iskolájában folytattunk csoportos interjút hetedikesekkel hatalomról és engedelmeskedésről, konfliktusokról és megoldásukról. Nem kerülhettük el a diákokn kormányzat témáját, bár korábbi vizsgálatokból tudtuk, hogy többnyire nem tulajdonítanak jelentőséget neki, és nem jut eszükbe kapcsolatba hozni a demokráciával.

A diákokn kormányzatról a közoktatásügyi törvény 62–64. §-a rendelkezik, mely nem teszi kötelezővé a felállítását, a diákokn kormányzat létrehozása a tanulók *joga*. A törvény nemcsak azt a jogot biztosítja, hogy a diákok maguk határozzák meg és szervezzék saját közösségi tevékenységüket, hanem iskolai érdekvédelmüket is lehetővé teszi a diákokn kormányzat révén.

Ebben az írásban az interjúk során szerzett tapasztalatainkat összegezzük azzal a céllal, hogy bemutassuk, milyen a törvény adta lehetőség a valóságban. Az idézeteket a hetedikesek válaszaiból válogattuk. Nem célnak messzemenő következtetéseket levonni, csupán felvázolni azt a horizontot, amely mentén érdemes lehet további kutatásokat folytatni.

Hogyan és ki kerül a diákokn kormányzatba?

A diákokn kormányzat képviseleti elv alapján jön létre, s ezt a diákok is elfogadják. A diákokn kormányzatba való bekerülés formája általában demokratikus, legfontosabb eszköze a szavazás.

Az iskolák között különbség mutatkozik a szavazás lebonyolításában. Volt, ahol teljesen szabad a jelölés és a szavazás:

„Hát nálunk úgy volt, hogy ilyen kis papírra fölírtuk a neveket, hogy mi kire szavazzunk és akkor megnéztük, hogy ki az a kettő legjobb.”

„Papírra mindenki ráírja kit jelöl [...] és aztán a tanár vagy a diákokkal összesít.”

Másutt önjelöltek indultak a képviselőválasztásokon:

„Voltak gyerekek, akik jelentkeztek... Jelentkeztek tízen tegyük föl.”

Ezt az eljárást egyébként az internetes tanácsadó fórum is tanácsolja a diákoknak. Így olyan ember nem kaphat szavazatot, aki nem is vállalná a feladatot, illetve ez az eljárást közelebb esik ahoz a formához, amely a felnőttek demokráciájában is működik.

Ugyanakkor akad olyan iskola is, ahol a tanár jelöli ki a diákokat képviselőnek, a szavazás pedig csupán formalitás az eredmény igazolására:

„Tehát a tanárok felvetette, hogy ki az, akitő javasolna?

A: Végül is igen.

I: Először K.-t és A.-t javasolta. Akkor megkérdezte őket, hogy szeretnének-e [képviselők lenni]. A K: »En persze nem szeretném.« Őneki nem is szól semmit, jól van. Az A. is mondta, az A. tiltakozott minden erejéből, hogy ő nem akar...

A: Nem minden erőmből, de azért...

I: Azért kimondtad, hogy nem.

A: ...hogy én nem szeretnék lenni. De A. néni ennek ellenére is engem választott.

I: És A-t. megválasztották.

A: Sajnos.”

Úgy tűnik, hogy a jelölés antidemokratikus formája kedvezőtlenül hatott a választottaknak a diákönkormányzati munkában való részvételére.

Mit csinál a DÖK?

Miután megválasztották a tagokat, a DÖK elkezdi a tulajdonképpeni munkát:

„Ott megvitatják, mi kellene az iskolának, vagy ha van valakinek óhaja vagy problémája, akkor azt megbeszéljük.”

Egyaránt megvitatnak közös ügyeket és egyéniüket. A javaslatok jöhetnek „lentről”, azaz az a diákoktól, amelynek a törvény igyekezett utat nyitni:

„...Hát ilyenkor az osztály valamit javasol a tagoknak, akik aztán a gyűlésen elmondják az osztály igényét... De egyének is lehetnek javaslatot.”

De jöhetnek a javaslatok „fentről”, a tanárok részéről is:

„Hát a vezető, így elmondja a témát, és akkor hozzá kell szólni, meg lehet szavazni valamit, például ezt a csööngetési rendet. Tehát az ilyen iskolai rendezvényeknek a megszervezését, hogy melyik osztály mit vállal el.”

A működés persze nem minden zökkenőmentes. Előfordul, hogy egy tanár már a javaslatok kialakításánál beleszól a diákok dolgába. A diákképviselők maguk is ellenezhetik bizonyos javaslatok előterjesztését.

„Múltkor is az osztályfőnöki óra arra ment el, hogy min változtatnának a házrenden, az egyikre azt mondta a tanár, hogy nem, a másikra meg az mondta a DÖK tagja, hogy semmiképp, mert nem égeti magát ilyen dolgokkal...”

A diákok véleménye a diákönkormányzatról

A DÖK-ről alkotott vélemények igen különbözőek. Találunk közük negatívat és pozitívat is. A negatív attitűd oka lehet, ha úgy érzik a diákok, hogy igazából nincs valódi joguk a döntéshozatalba való beleszóláshoz.

„Hát, igaziból nem a diákönkormányzatisok alakíthatták ki [a házirendet], hanem a tanárok. Szóval azzal nem értek egyet [Értsd: »nem gondolom úgy« – A kérdező], hogy mi beleszólhatunk.”

Ha az önkormányzat létezik és működik is, akkor is előfordulhat, hogy határozatainak nincs ereje, következménye. A diákok úgy érzik, nem tudják érdemlegesen befolyásolni az őket érintő döntéseket, amelyekben a diákönkormányzatnak is meghatározó szerepet vállalhatna, melyre a közoktatási törvény ide vonatkozó rendelkezései lehetőséget biztosítanak.

„Szerintem egy hetedikes, nyolcadikos gyerek nem nagyon tud változtatni a felnőttek döntésein, tehát egy diákok nem tud azon változtatni, ami benne van az iskola tanrendjében...”

„Hát hogy őszinte legyek nagyon a suli-bulin kívül más változást nem észleltünk.

Szóval így nagyon nem. Lehet, hogy van valami [...] biztos, hogy van, mert nem hülyeségből csinálták ezt, de a suli-bulin kívül semmi különös nincs.”

„Szerintem ez azért, van, hogy az iskola hírnevét növelte, hogy itt ez is van...”

„Hát igen, a legtöbb suliban van, de ez szerintem egy ilyen álca...”

Az is előfordul, hogy egyesek kissé a tanári feladatok áthárításának, a tanulók illetékten megterhelésének érzik, hogy olyan munkákat kell szabadidejükben ellátniuk, amilyen például egy iskolai házirend módosításának megfogalmazása. Az ilyen tanulók természetesen nem vállalnak képviselői szerepet, még ha társaik (vagy éppen tanáraik) egyébként alkalmASNak tartanák is őket. A jog az ő szemükben jogtalan munkateherként jelenik meg. Valószínű, hogy ez a jelenség inkább a tanárok által nyíltan befolyásolt jelölések és/vagy választások esetén gyakori, mivel olyankor történhet vagy legalább tünhet úgy, hogy a megbízás nem a társaktól, hanem a tanár(ok)tól jön.

Természetesen sok pozitív véleményt is hallottunk a diákoknokmányzat szerepével, iskolán belüli helyzetével és munkájának hatékonyságával kapcsolatban.

„Hát végül is a diákoknokmányzat az iskola érdekeit szolgálja, hogy mi legyen az iskolának a jó, hogy például a csöngötési rend, hogy a diákoknak mi lenne a jobb. Szerintem az iskolának jobbat akarnak.”

„...ha az osztályban van valami problémája, akkor nem kell mindig elmenni az igazgatóhoz és akkor megbeszélni vele...”

Kiderül, hogy eredményesebb a csoportkonszenzuson nyugvó közös álláspont közvetítése, mint csak az egyéni érdekek érvényesítése:

„hát ha oda menne a bizottság elnöke az egyik tanárral, aki ott segédkezik, akkor őket inkább meghallgatja, meg hát azt inkább meghallgatja, amit az egész társaság elfogadott, mintha csak egy ember menne oda...”

Még ha nem is teljesül a törvény betűje, néhány esetben világosan úgy érzékelik a tanulók, hogy a diákoknokmányzat nem mindenható ugyan, de olyan fórum, ahol lehetőségek van saját témaik vagy megoldásaiak felvetésére.

„Megváltoztatni nem változtathatjuk meg a házirendet, csak javaslatokat tehetünk.”

A diákoknokmányzat működése beilleszkedik a már meglévő intézményes struktúrába, tükrözi a meglévő viszonyokat. A diákoknokmányzatban a tanár-diák viszonyt dominánsan a pedagógiai gyakorlat határozza meg. Ez nagyon sok esetben nyomasztó a diákoknokmányzatok működésére, vagyis mindaz a szabadság, amelyet a törvény biztosít a diákok számára, a gyakorlatban korlátozottan valósul meg.

Kutatási tanulságok

Ha azt akarnánk megvizsgálni, hogy mennyire járul hozzá a diákoknokmányzatok működése a tanulók demokráciára neveléséhez, egy hipotetikus tipológiát vehetnénk alapul, a diákok aktivitását és a tanári beleszólást választva rendező elvnek.

Ez az egyszerű séma felhasználható konkrét diákoknokmányzatok jellemzésére az érintett két kategória helybeli aktivitásának és a törvényi szabályozásnak az összevetésével. A továbbiakban azonban azt kell megvizsgálni, hogy a tényleges működés (szervezet, téma, akciók, érdekképviselet és a tanulók véleménye) igazolja-e a hipotetikus besorolást.

		Tanári beleszólás		
Az iskolai diákoknokmányzatok működési típusai		Nincs: Az iskola nem törödik a diákoknokmányzattal	Van: Az iskola a törvény betűje és szellemre szerint jár el	Van: Az iskola törvényes jogain túl beavatkozik, szabályoz, dirigál Antidemokratikus: az iskolavezetés passzív „szíjjáttétele”
Diákaktivitás	Nincs	Formális létezés	Demokratikus: oktatő-nevelő jellegű	Antidemokratikus: az iskolavezetés aktív „szíjjáttétele”
	Van: szűk kisebb-ség (stréber)	Formális: magán- vagy csoportérdeket testesít meg	Formális: nincs iga-zi képviselet	Demokratikus: egyeztető
	Van: önálló képviselet tömegbázissal	Demokratikus	Demokratikus: egyeztető	Demokratikus: konfliktusos

Összegzés

Elmondható, hogy diákoknokmányzatok működése iskolánként nagyon változatos képet mutat. A hetedikesek körében szerzett benyomásaink alapján az tűnik valószínűbbnek, hogy az általános iskolák ma még messze vannak a demokráciára nevelés kívánatos szintjétől.

A diákoknokmányzat működése meghatározó módon illeszkedik a már meglévő intézményes struktúrához, tükrözi a meglévő viszonyokat. A diákoknokmányzatban a tanárdiák viszonyt dominánsan a pedagógiai gyakorlat határozza meg. Ez nagyon sok esetben rányomja bélyegét a diákoknokmányzatok működésére, vagyis minden a szabadság, amely a törvényben biztosítva van a diákok számára, a gyakorlatban korlátozottan valósul meg.

Összegzésképpen felvázolunk néhány kérdést, melyek további kutatás tárgyát képezhetik :

- Az iskola mély attribútumai vannak hatással a diákoknokmányzat működésére?
- Milyen a DÖK megítélése a tanárok szemszögéből?
- Hogy működik a vita és a döntéshozás az osztályban, valamint a DÖK üléseken?

A nevelés mint rendszeres és módszeres szocializáció szempontjából az iskolában megvalósuló demokrácia fontos szerepet játszik a későbbi állampolgári szerepre való felkészülésben. Ezért a diákoknokmányzatok működése nagy befolyást gyakorolhat a jövő nemzedék politikai viselkedésére.

Csíró Ildikó & Daróci Renáta & Kun Eszter & Laktos Gábor & Vircsák Enikő

Tanulási szokások, stílusok, módszerek, terek a kaposvári egyetemen

A kutatás célja „hallgató-barát” tanulási környezet kialakítása az egyetemen. A kutatás az egyetemünkön három éve tartó sorozat folytatása, melyben a teljes hallgatói környezetet vizsgáljuk. Az első kutatás, a végzettjeink várható munkaerőpiaca fogadására, a második a szakmai motivációikra és attitűdjére vonatkozott.